

ETICĂ PROFESIONALĂ ȘI PROPRIETATE INTELECTUALĂ

Proprietatea intelectuală: instrumente de proprietate intelectuală. Definiții și clasificări

Drepturile de autor (copyright) și drepturile conexe. Obiectul protecției, drepturile conferite și transmiterea drepturilor de proprietate intelectuală

Conf. univ. dr. BANU GEANINA SILVIANA
geanina.banu@prof.utm.ro

Proprietatea intelectuală

Proprietatea Intelectuală (PI) reprezintă creația minții, în toate domeniile de cultură și industrie, asigurând cadrul reglementat pentru protejarea și valorificarea acesteia, pe tot parcursul ciclului de viață reglementat, acolo unde este aplicabil.

Cu alte cuvinte, PI desemnează ansamblul drepturilor exclusive acordate asupra creațiilor intelectuale.

Proprietatea intelectuală

PI dispune de instrumente legale, respectiv drepturi de proprietate intelectuală (DPI).

Rolul DPI:

- ✓ DPI protejează creația intelectuală, având obiecte diferite ale protecției, durată diferită a protecției, precum și domeniu diferit de aplicare.
- ✓ DPI permit societății să construiască un echilibru între interesele inventatorilor și ale consumatorilor privind diferitele tipuri de lucrări intelectuale, între asigurarea beneficiilor și recuperării investițiilor inovării și accesul la cunoaștere.
- ✓ DPI previn copierea și imitarea neautorizate ale creației tehnice sau artistice.
- ✓ DPI permit și o expunere publică a creației și creatorului, determinând, astfel, conturarea unei imagini publice a acestora.
- ✓ DPI stimulează inovarea viitoare și îmbogățirea cunoașterii, în general (i.e. stadiul tehnicii).

Proprietatea intelectuală

- ✓ DPI sunt definite și reglementate prin lege, acestea permițând creatorului sau proprietarului unui brevet de invenție, al unei mărci sau al unei opere protejate prin drept de autor să beneficieze de pe urma muncii sau a investiției sale.
- ✓ DPI sunt evidențiate în articolul 27 din Declarația Universală a Drepturilor Omului, care stipulează faptul că fiecare om trebuie să beneficieze de protecția drepturilor morale și materiale care decurg din orice lucrare științifică, literară sau artistică al cărei autor este.
- ✓ Importanța și valoarea PI au fost recunoscute pentru prima dată prin Convenția de la Paris pentru protecția proprietății industriale, din 1883, și prin Convenția de la Berna pentru protecția lucrărilor artistice și literare, din 1886, ambele tratate fiind administrate de către Organizația Mondială a Proprietății Intelectuale (OMPI).

Proprietatea intelectuală

Prin DPI se recompensează creativitatea și efortul uman, acestea fiind fundament și driver pentru progres. Exemple:

- ✓ industria cinematografică, industria înregistrărilor audio și video, activitatea editorială și industria software-ului, care investesc miliarde de dolari în producțiile și produsele realizate, nu ar exista fără protecția dreptului de autor.
- ✓ consumatorii n-ar putea achiziționa cu încredere produsele sau serviciile fără o protecție internațională eficientă a mărcii, în măsură să descurajeze contrafacerea și pirateria.
- ✓ fără avantajele pe care le oferă sistemul de brevete, cercetătorii și inventatorii ar fi prea puțin stimulați pentru a continua să caute să își amelioreze produsele sub aspectul calității și al eficienței în interesul consumatorilor din lumea întreagă.

Proprietatea intelectuală

PI se clasifică în două mari categorii:

Proprietatea intelectuală -
Drepturile de autor (copyright) și
drepturile conexe

-obiectul drepturilor de autor îl
constituie operele de creație
intelectuală din domeniile
științifice, literare și artistice.

Proprietatea industrială

- cuprinde invențiile (brevetele și modelele
de utilitate), mărcile și indicațiile
geografice, desenele/modelele industriale,
indicațiile geografice, proprietatea sui
generis, secretul comercial, topografiile
produselor semiconductoare (TPS)

Drepturile de autor (copyright) și drepturile conexe

Sursa: [1,3]

Drepturile de autor se referă la:

- programe de calculator (software), bazele de date;
- scrierile literare și publicistice, conferințele, predicile, pledoariile, prelegerile și orice alte opere scrise sau orale;
- operele științifice, scrise sau orale, cum ar fi: comunicările, studiile, cursurile universitare, manualele școlare, proiectele și documentațiile științifice;
- compozițiile muzicale cu sau fără text;
- operele dramatice, dramatico-muzicale, operele coregrafice și pantomimele;
- operele cinematografice, precum și orice alte opere audiovizuale;
- operele fotografice, fotogramele peliculelor cinematografice, precum și orice alte opere exprimate printr-un procedeu analog fotografiei;
- operele de artă grafică sau plastică, cum ar fi: operele de sculptură, pictură, gravură, litografie, artă monumentală, scenografie, tapiserie, ceramică, plastica sticlei și a metalului, desene, design, precum și alte opere de artă aplicată produselor destinate unei utilizări practice;
- operele de arhitectură, inclusiv planșele, machetele și lucrările grafice ce formează proiectele de arhitectură;
- lucrările plastice, hărțile și desenele din domeniul topografiei, geografiei și științei în general.

Drepturile de autor (copyright) și drepturile conexe

Drepturile conexe sunt drepturi similare sau identice cu cele de autor, dar uneori sunt mai limitate și de durată mai scurtă, **beneficiarii acestora fiind:**

- artiștii interpreți sau executanții (de exemplu actori și muzicieni) pentru prestația lor;
- producătorii de înregistrări audio pentru înregistrările lor;
- organizațiile media, în ceea ce privește programele radio și TV (organismele de radiodifuziune pentru programele radio sau TV) .

Drepturile de autor (copyright) și drepturile conexe

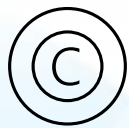
Protecția conferită de drepturile de autor și drepturile conexe diferă de protecția brevetelor prin faptul că protejează exclusiv expresia creației intelectuale, lăsând spre copiere liberă (reproducere) orice idee care este propusă (sau metodă, procedură, proces, sistem, metodă de operare, principiu, concept sau descoperire).

Cu alte cuvinte, principiul de bază al copyright-ului este că nu protejează ideea, ci expresia ideii.

În cazul software-ului, codul sursă seamănă cu o operă literară, deci e protejat de drepturi de autor.

Software-ul (programul de calculator) este protejat prin drepturi de autor, în timp ce invențiile legate de software pot fi protejate prin brevete.

Drepturile de autor (copyright) și drepturile conexe

Expresiile literale ale unui program de calculator care sunt protejate prin drepturi de autor sunt codul sursă și codul obiect.

Un program de calculator poate fi definit ca un set de instrucțiuni al căror scop este obținerea unui anumit rezultat sau funcție. Astfel, la baza fiecărui program de calculator se află aceste instrucțiuni care pot fi exprimate în cod sursă și cod obiect.

Codul sursă este o expresie a programului de calculator care este creat într-o formă care poate fi citită de om printr-un limbaj de programare. Cu toate acestea, codul sursă nu poate determina computerul să realizeze o anumită sarcină, deoarece computerele pot citi doar limbajul mașină sau codul mașină. Pentru ca codul sursă care poate fi citit de om să devină executabil, acesta trebuie să fie compilat în formă binară (1s și 0) și astfel să devină inteligibil pentru o mașină. Această formă binară este numită „cod obiect”. Pentru a rezuma, codul sursă este o expresie a software-ului inteligibilă pentru o ființă umană, în timp ce codul obiect poate fi citit doar de un computer, ambele fiind protejate de copyright.

Drepturile de autor (copyright) și drepturile conexe

© Protecția durează de obicei pe tot parcursul vieții autorului, la care se adaugă șaptezeci de ani, în cazul drepturilor de autor, și aproximativ cincizeci de ani pentru drepturile conexe, începând din momentul interpretării, înregistrării sau difuzării, nefiind nevoie de înregistrarea formală a acestor drepturi ca drepturi de proprietate intelectuală.

© Aceste instrumente de proprietate intelectuală necesită distribuție în masă, comunicare și investiție financiară masivă pentru o diseminare eficientă, fiind deci un instrument specific cu precădere țărilor dezvoltate. Pentru colectarea, managementul și distribuirea în mod eficient a redevențelor, este necesară crearea unor organisme centrale de management colectiv, la nivel național (în România, ORDA).

Drepturile de autor (copyright) și drepturile conexe

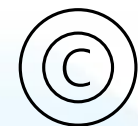

Drepturile de autor și drepturile conexe oferă statut reglementat deținătorilor acestora. Astfel, creatorii operelor protejate prin drept de autor ca și moștenitorii acestora și succesorii lor în drepturi (numiți în general „titulari de drepturi”) beneficiază de anumite drepturi fundamentale în conformitate cu legislația dreptului de autor. Aceștia au, în special, dreptul exclusiv de utilizare a operei sau de autorizare a utilizării acesteia în condiții stabilite de comun acord.

Titularul sau titularii de drepturi asupra unei opere pot interzice sau autoriza:

- ✓ reproducerea acesteia sub orice formă, inclusiv sub formă de publicație tipărită sau de înregistrare sonoră;
- ✓ interpretarea sau executarea acesteia în public și comunicarea acesteia către public;
- ✓ difuzarea acesteia în emisiuni radio sau TV;
- ✓ traducerea în alte limbi;
- ✓ adaptarea acesteia, constând, de exemplu, în transformarea unui roman în scenariu de film.

Drepturile de autor (copyright) și drepturile conexe

Autorul/autorii poate/pot fi persoană fizică/persoana fizice care au creat opera.

Numai persoanele fizice pot avea calitatea de autor deoarece acestea sunt înzestrate cu inteligență, inspirație, îndemânare, talent și educație. Prin urmare, calitatea de autor dă dreptul persoanei fizice (în calitate de autor/co autor) care a creat opera de a fi titulara dreptului de autor.

Dreptul de autor este legat de persoana autorului și se referă la dreptul moral și patrimonial.

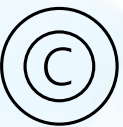
Dreptul moral de autor este dreptul de a pretinde sau de a renunța la recunoașterea calității de autor; acesta este un drept de proprietate netransmisibil și nelimitat în timp.

Dreptul patrimonial de autor este dreptul de a obține foloase materiale de pe urma creației sale; este un drept de proprietate transmisibil (prin cesiune sau licență) în tot sau în parte și este limitat în timp. **Titularul dreptului patrimonial de autor pot fi autorul sau persoana fizică sau juridică ce a dobândit în condițiile legii dreptul patrimonial de proprietate.**

Drepturile de autor (copyright) și drepturile conexe

- © Spre deosebire de drepturile de proprietate industrială, care trebuie înregistrate la OSIM, protecția prin dreptul de autor și drepturile conexe se obțin prin efectul legii, **fără îndeplinirea unor formalități ori plata unor taxe de procedură.**
- © **Simplul fapt al creării operei este suficient pentru autor în vederea recunoașterii calității de autor și de titular al drepturilor sale.**
- © Opera de creație intelectuală **este protejată independent de aducerea ei la cunoștința publică**, doar prin realizarea ei, chiar în formă nefinalizată.
- © **Dreptul de autor se naște din momentul în care a fost creată opera**, oricare ar fi modul sau forma concretă de exprimare. Astfel, **originalitatea este singurul criteriu avut în vedere în dobândirea protecției prin dreptul de autor** și, în consecință, luarea în considerare în aprecierea protecției conferite, a unui alt criteriu, ca de exemplu „valoarea operei”, este greșit și nu corespunde prevederilor legale.

Drepturile de autor (copyright) și drepturile conexe

Legea Nr. 8/1996 privind dreptul de autor și drepturile conexe este **legea care reglementează drepturile de autor și drepturile conexe dreptului de autor**, cu modificări ulterioare, respectiv Legea 285 din 2004 și prin O.U.G. 123 din 1 sept. 2005.

Conform Art. 7 din Legea 8 /1996, „**Constituie obiect al dreptului de autor operele originale de creație intelectuală în domeniul literar, artistic sau științific, oricare ar fi modalitatea de creație, modul sau forma de exprimare și independent de valoarea și destinația lor, cum sunt:...programele pentru calculator.**”

Conform Art. 73 din Legea 8/1996:

”(1) **Prin prezenta lege, protecția programelor pentru calculator include orice expresie a unui program, programele de aplicație și sistemele de operare, exprimate în orice fel de limbaj, fie în cod-sursă sau cod-obiect, materialul de concepție pregătitor, precum și manualele.**

(2) **Ideile, procedeele, metodele de funcționare, conceptele matematice și principiile care stau la baza oricărui element dintrun program pentru calculator, inclusiv acelea care stau la baza interfețelor sale, nu sunt protejate.**“

Drepturile de autor (copyright) și drepturile conexe

Legea Nr. 8/1996 privind dreptul de autor și drepturile conexe, cu modificări ulterioare, respectiv Legea 285 din 2004 și prin O.U.G. 123 din 1 sept. 2005.

Conform Art. 75 din Legea 8/1996:

”(1) **Titularul dreptului de autor al unui program pentru calculator beneficiază în mod corespunzător de drepturile prevăzute de prezenta lege, în partea I a prezentului titlu, îndeosebi de dreptul exclusiv de a realiza și de a autoriza:**

- a) **reproducerea** permanentă sau temporară a unui program, integral sau parțial, prin orice mijloc și sub orice formă, inclusiv în cazul în care reproducerea este determinată de instalarea, stocarea, rularea sau executarea, afișarea sau transmiterea în rețea;
- b) **traducerea, adaptarea, aranjarea și orice alte transformări** aduse unui program pentru calculator, **precum și reproducerea rezultatului acestor operațiuni**, fără a prejudicia drepturile persoanei care transformă programul pentru calculator;
- c) **distribuirea și închirierea originalului sau ale copiilor**, sub orice formă, ale unui program pentru calculator.“

Drepturile de autor (copyright) și drepturile conexe

Legea Nr. 8/1996 privind dreptul de autor și drepturile conexe, cu modificări ulterioare, respectiv Legea 285 din 2004 și prin O.U.G. 123 din 1 sept. 2005.

Conform Art. 9 din Legea 8 /1996, „***Nu pot beneficia de protecția legală a dreptului de autor*** următoarele: • ideile, teoriile, conceptele, descoperirile și invențiile, conținute într-o operă, oricare ar fi modul de preluare, de scriere, de explicare sau de exprimare; • textele oficiale de natură politică, legislativă, administrativă, judiciară și traducерile oficiale ale acestora; simbolurile oficiale ale statului, ale autorităților publice și ale organizațiilor, cum ar fi: stema, sigiliul, drapelul, emblema, blazonul, insigna, ecusonul și medalia; mijloacele de plată; știrile și informațiile de presă; simplele fapte și date.”

Drepturile de autor (copyright) și drepturile conexe

Legea Nr. 8/1996 privind dreptul de autor și drepturile conexe, cu modificări ulterioare, respectiv Legea 285 din 2004 și prin O.U.G. 123 din 1 sept. 2005.

Conform Art. 10, **drepturile morale ale autorului** sunt următoarele:

- **Dreptul de divulgare a operei;**
- **Dreptul la calitatea de autor sau dreptul la paternitatea operei;**
- **Dreptul la nume;**
- **Dreptul la integritatea operei;**
- **Dreptul de retractare:**

Există o singură excepție în cazul programelor de calculator, respectiv aceste creații intelectuale, odată divulgate, nu mai pot fi retractate, garantându-se astfel continuitatea utilizării lor.

Drepturile de autor (copyright) și drepturile conexe

Transmiterea, respectiv valorificarea, dreptului de autor

Există **două modalități** prin care se pot valorifica dreptul de autor și drepturile conexe:

- a) exercitarea drepturilor patrimoniale în propriul beneficiu, prin negocierea unor contracte avantajoase cu organismele de gestiune colectivă;
- a) licențierea sau cesionarea, exclusivă sau neexclusivă a drepturilor patrimoniale, prin negocierea unor contracte avantajoase cu cesionarul.

Toate obiectele dreptului de proprietate intelectuală pot fi transmise prin licență, prin cesiune și prin succesiune legală sau testamentară.

Drepturile de autor (copyright) și drepturile conexe

Transmiterea, respectiv valorificarea, dreptului de autor

Licenta și cesiunea pot fi **limitate la anumite drepturi**, pentru **un anumit teritoriu** și pentru o **anumită durată**.

Spre deosebire de cesiunea neexclusivă, **în cazul unei cesiuni exclusive, titularul dreptului de autor nu mai poate utiliza opera și nici nu mai poate transmite dreptul respectiv altei persoane.**

Prin intermediul **contractului de licență, obiectul dreptului de proprietate intelectuală poate fi exploatat nu numai de către titularul dreptului exclusiv, ci și de către alte subiecte de drept, autorizate de către acest titular.** Pot fi acordate mai multe licențe neexclusive în același timp.

Drepturile de autor (copyright) și drepturile conexe

Transmiterea, respectiv valorificarea, dreptului de autor

Conform Art. 38 din Legea Nr. 8/1996, „(2) Cesiunea drepturilor patrimoniale ale autorului poate fi **limitată la anumite drepturi, pentru un anumit teritoriu și pentru o anumită durată**. (3) Drepturile patrimoniale ale autorului sau ale titularului dreptului de autor se pot transmite prin cesiune **exclusivă ori neexclusivă**.”

Doctrina românească menționează următoarele **tipuri de cesiune**:

- **Cesiunea definitivă** – se renunță definitiv la titlul de proprietate;
- **Cesiunea limitată în timp** – titularul își rezervă dreptul de a relua dreptul de proprietate după expirarea unui anumit termen. O asemenea cesiune are natura unei vânzări cu pact de răscumpărare;
- **Cesiune totală** – se cedează titlul de proprietate în totalitate;
- **Cesiune parțială** – se cedează numai în parte titlul de proprietar (teritorial, din punctul de vedere al aplicațiilor potențiale: numai comercializare, numai producție etc.)

Drepturile de autor (copyright) și drepturile conexe

Organisme de reglementare

Oficiul Român pentru Drepturile de Autor (ORDA)

ORDA este organul de specialitate al statului român, respectiv al administrației publice centrale, cu personalitate juridică, în subordinea Guvernului, fiind **autoritatea unică de reglementare, evidență prin registre naționale, supraveghere, autorizare, arbitraj și constatare tehnico-științifică în domeniul dreptului de autor și al drepturilor conexe** (conform Art. 1 (1) din Anexa 1 Regulament de organizare și funcționare la O.M.C. nr. 2850/14.04.2022)

Atribuții:

- reglementarea activității în domeniu și elaborarea de proiecte de lege;
- ținerea evidenței repertoriilor transmise de organismele de gestiune colective a drepturilor de autor;
- organizarea și administrarea contra cost a înregistrării sau înscrierii în registrele naționale și în alte evidențe specifice, prevăzute de lege; avizarea constituirii și supravegherii funcționării organismelor de gestiune colectivă a drepturilor de autor etc.

Drepturile de autor (copyright) și drepturile conexe

Organisme de reglementare

Oficiul Român pentru Drepturile de Autor (ORDA)

ORDA gestionează Registrul Național al Programelor pentru Calculator

Ordonanța nr. 25/2006 privind întărirea capacității administrative a Oficiului Român pentru Drepturile de Autor

Art. 17. - (1) Înregistrarea sau, după caz, înscrierea în Registrul național al programelor pentru calculator este obligatoriu pentru:

1. persoanele fizice autorizate și persoanele juridice care desfășoară pe teritoriul României oricare dintre următoarele activități:

- a) producere de programe pentru calculator;
- b) import de programe pentru calculator;
- c) distribuire de programe pentru calculator;
- d) închiriere de programe pentru calculator;
- e) comercializare de programe pentru calculator;

2. programele pentru calculator:

- a) produse în România și comercializate de către comercianți specializați;
- b) importate în România și comercializate de către comercianți specializați.

Sursa: [1,2]

Drepturile de autor (copyright) și drepturile conexe

Organisme de reglementare

Organismele de gestiune colectivă a dreptului de autor în România

Organismele de gestiune colectivă a dreptului de autor sunt persoane juridice constituite prin libera asociere, **create direct de titularii de drepturi de autor și acționând conform mandatului încredintat și pe baza unui statut legal adoptat**, functionând numai după avizul dat de Oficiul Român pentru Drepturile de Autor, fiind destinate:

- **colectării și repartizării drepturilor pe care le-au încredintat în gestiune titularii;**
- **exercitării drepturilor patrimoniale de autor după moartea unui autor și în cazul în care nu exista mostenitori.**

Drepturile de autor (copyright) și drepturile conexe

Organisme de reglementare

Organismele de gestiune colectivă a dreptului de autor în Romania

1. În domeniul dreptului de autor:
 - **AOTO** - gestionează drepturile autorilor de opere scrise din domeniul teologic, științific și infoeducational;
 - **ARDAA** - gestionează drepturile patrimoniale de autor de opere audiovizuale și videograme;
 - **COPYRO** - gestionează drepturile autorilor de opere scrise;
 - **DACIN-SARA** - gestionează drepturile autorilor de opere cinematografice și alte opere audiovizuale;
 - **OPERA SCRISA.RO** - gestionează drepturile autorilor de opere scrise;
 - **PERGAM** - gestionează drepturile autorilor de opere științifice;
 - **UCMR-ADA** - gestionează drepturile autorilor de opere muzicale;
 - **VISARTA** - gestionează drepturile autorilor din domeniul artelor vizuale.

Drepturile de autor (copyright) și drepturile conexe

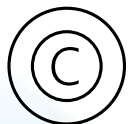

Organisme de reglementare

Organismele de gestiune colectivă a dreptului de autor în România (continuare)

2. În domeniul drepturilor conexe:
 - **ADPFR** - gestionează drepturile producătorilor de fonograme;
 - **ARAIEX** - gestionează drepturile artiștilor interpreți sau executanți;
 - **CREDIDAM** - gestionează drepturile artiștilor interpreți sau executanți;
 - **SOPFIA** - gestionează drepturile de autor și conexe ale producătorilor de opere cinematografice și alte opere audiovizuale;
 - **UNART** - gestionează drepturile conexe ale artiștilor interpreți sau executanți;
 - **UPFAR-ARGOA** - gestionează drepturile producătorilor de opere cinematografice și alte opere audiovizuale;
 - **UPER** - gestionează drepturile producătorilor de fonograme;
 - **UPVR** - gestionează drepturile patrimoniate conexe aparținând producătorilor de videograme.

Drepturile de autor (copyright) și drepturile conexe

Diferența dintre free software (software cu utilizare liberă) și open source software

„Open Source” este atribuită unei filozofii diferite de „Free Software”. Aproape toate programele open source sunt software liber; cei doi termeni descriu aproape aceeași categorie de software, dar reprezintă puncte de vedere bazate pe valori fundamentale diferite.

Open source este o metodologie de dezvoltare;

Software-ul liber se definește ca rezultatul unei mișcări sociale (Free Software Movement).

Pentru mișcarea software-ului liber, software-ul liber este un imperativ etic, deoarece numai software-ul liber respectă libertatea utilizatorilor.

Prin contrast, filosofia open source ia în considerare problemele în ceea ce privește modul de a face software-ul „mai bun” - doar în sens practic.

Bibliografie

- [1] Geanina Banu, *Etică profesională și Proprietate intelectuală*, Suport de curs. Editura Universității Titu Maiorescu, 2022.
- [2] Ordonanța nr. 25/2006 privind întărirea capacității administrative a Oficiului Român pentru Drepturile de Autor.
- [3] LEGEA nr. 8 din 14 martie 1996 (*republicată*) privind dreptul de autor și drepturile conexe*)
- [4] ***, Proprietatea intelectuală, industrială și comercială. Parlamentul European <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/ro/sheet/36/proprietatea-intelectuala-industriala-si-comerciala>
- [5] Stallman, R.M (2022): What is the difference between Open Source and Free Software? LIBREPLANET https://libreplanet.org/wiki/What_is_the_difference_between_Open_Source_and_Free_Software%3F.
- [6] Khan, A. Și UrRehman, F. (2012): *Free and Open Source Software: Evolution, Benefits and Characteristics*. International Journal of Emerging Trends & Technology in Computer Science (IJETTCS), Volume 1, Issue 3, September – October 2012, ISSN 2278-6856, www.ijettcs.org.
- [7] ***, Forms of expression of a computer program protected under copyright. The Cybergarden <https://thecybergarden.com/forms-of-expression-of-a-computer-program-protected-under-copyright/>